

Nr 140

Av herr Hjalmarson m. fl., om ändrad ordning för uppförande i statsbudgeten av anslag till avlöningar.

I motion i denna kammare vid årets riksdag nr 139 hemställes om ändrade grunder för vissa anslags uppförande i statsbudgeten. Som skäl härför anföres främst, att ett sammanförande av smärre sakanslag till anslag för diverse utgifter under varje huvudtitel skulle medföra en effektivisering av budgetarbetet såväl i riksdagen som hos Kungl. Maj:t, att detta skulle ge verk, myndigheter och statsunderstödda institutioner möjlighet till en smidigare anpassning av utgifterna efter föreliggande behov och därigenom åstadkomma större effektivitet i den finansiella hushållningen, samt att detta å andra sidan skulle möjliggöra besparingar på minst en femtedel av de under nuvarande anslagsposter uppförda beloppen. När det gäller sakanslagen föreslås nyordningen träda i kraft redan under budgetåret 1959/60.

Förhållandet är i viss mån detsamma beträffande personanslagen. Även här förekommer i många fall en onödig specificering. Därtill kommer att avlöningsanslagen för närvarande är uppförda på ett sätt som försvårar en konsekvent granskning från riksdagens sida.

Avlöningsanslagen grupperas för närvarande i huvudsak så, att ordinarie befattningshavares egentliga lön uppföres under en post, de rörliga tilläggen till dem under en annan och icke ordinarie befattningshavares avlöning inklusive rörligt tillägg under en tredje. Eftersom riksdagen beslutar om inrättandet av ordinarie tjänster och liksom för statens tjänstemän över huvud även om avlöningsgrunderna, är anslaget till ordinarie befattningshavares avlöning uppfört som förslagsanslag. Detsamma gäller av samma skäl beträffande anslaget till rörligt tillägg åt dessa befattningshavare. I enlighet med på senare tid antagna, ehuru icke undantagslöst tillämpade principer skall anslaget till avlöning åt icke ordinarie tjänstemän vara obetecknat. I fråga om dessa har riksdagen nämligen icke alltid beslutat om tjänsternas inrättande, men väl om avlöningsgrunderna. Att anslaget är obetecknat utesluter principiellt dess överskridande, och härigenom har riksdagen velat skaffa sig en kontroll motsvarande den som gäller i fråga om ordinarie tjänstemän.

Även i de fall då den antydda regeln för anslagsbeteckningen följes, inträffar det något egendomliga förhållandet att samtidigt som riksdagen då det gäller ordinarie tjänster i de lägsta lönegraderna prövar tjänsternas inrättande, den i fråga om tjänster ända upp t. o. m. 19:e lönegraden lämnar viss frihet för vederbörande att inrätta icke ordinarie och även extra ordi-

narie sådana, ehuru statsverket därigenom iklädes framtida tjänste- och familjepensionsförpliktelser.

I ett numera stort antal fall är emellertid avlöningsanslagen till icke ordinarie tjänstemän förslagsanslag, fastän riksdagen endast i fråga om avlöningsgrunderna angivit de förutsättningar under vilka anslaget får disponeras, och fastän det här rör sig om mycket betydande belopp. Anordningen har motiverats med att inom vissa förvaltningsområden med fluktuerande personalbehov säkra uppskattningar rörande medelsbehovet icke är möjliga. Sedan länge har dock under varje huvudtitel upptagits anslag för extra utgifter, som är avsedda att tagas i anspråk bl. a. i dylika fall. Särskilt i de fall då avlöningsanslagen till icke ordinarie befattningshavare uppföres som förslagsanslag, framträder den bristfälliga konsekvensen i riksdagens budgetbehandling mycket starkt. Å ena sidan detaljgranskas formellt mycket små sakanslag, och detaljgranskas likaledes mer eller mindre formellt inrättandet av förhållandevis lågt avlönade ordinarie tjänster, å andra sidan lämnas vida befogenheter i fråga om inrättande av icke ordinarie tjänster i avsevärt högre lönegrader.

Med hänsyn till de mycket stora belopp det beträffande avlöningsanslagen är fråga om, synes det kunna ifrågasättas, om icke dessa anslag borde grupperas så, att anslagen till avlönande av ordinarie och extra ordinarie tjänstemän uppföres under en post, eftersom båda slagen tjänster i verkligheten är synnerligen fasta, och att avlöningsanslagen till extra tjänstemän likaledes uppföres under en post, det förra anslaget som förslagsanslag och det senare som obetecknat anslag. Anslaget under varje huvudtitel till extra utgifter skulle i enlighet därmed kunna tagas i anspråk för att möta oförutsedda merkostnader för extra tjänstemäns avlönande.

En förändring i dessa hänseenden är önskvärd oavsett anslagens storleksordning bl. a. därför att den skulle understryka verkschefernas möjligheter och skyldighet att fortlöpande rationalisera förvaltningsarbetet och på bästa sätt hushålla med personalresurserna. Den synes å andra sidan böra begränsas till att avse endast befattningar under 19:e lönegraden, enär verkens och myndigheternas handlingsfrihet icke bör drivas så långt att de utan riksdagens medgivande kan genomföra mera djupgående organisatoriska åtgärder såsom t. ex. inrättandet av nya avdelningar och byråer. När det gäller extra tjänster i lägre lönegrader tillkommer emellertid den omständigheten att den nuvarande skarpa gränsdragningen mellan personanslag och sakanslag i vissa hänseenden icke längre kan anses motiverad. De möjligheter som numera erbjuder sig till mekanisering och förenklingar inom kontorsarbetet står i nära sammanhang med behovet särskilt av lägre kontors- och kanslipersonal. En verklig effektivisering av förvaltningsarbetet på dessa områden blir möjlig endast om man i varje särskilt fall kan mot varandra väga vidden av ett minskat personalbehov och kostnaderna för anskaffande av exempelvis bättre kontorsmateriel.

De anförda omständigheterna motiverar en förändring i sättet att uppföra anslagen för icke ordinarie personal samt sammanförande av viss del

av dessa anslag med vissa sakanslag, detta senare dock endast där så av särskilda omständigheter kan anses påkallat. Då det av statsverkspropositionen icke framgår hur anslagen till icke ordinarie personal fördelar sig på extra ordinarie personal å ena sidan, extra samt arvodesanställd personal å den andra, har vi ej möjlighet att nu föreslå någon ändring i vad gäller budgetåret 1959/60. Riksdagen torde i stället i skrivelse till Kungl. Maj:t böra hemställa, att en förändring i berörda hänseenden äger rum i samband med utarbetandet av statsverkspropositionen för budgetåret 1960/61.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte vid uppgörandet av statsverkspropositionen för budgetåret 1960/61 och för följande budgetår för ifrågakommande fall uppföra å förslagsanslag av löningar till ordinarie och extra ordinarie tjänstemän — under bifogande av vederbörliga uppgifter rörande personalförteckningen avseende samtliga ordinarie och extra ordinarie befattningar — samt å obetecknat anslag av löningar till extra tjänstemän, ävensom att härvid måtte lämnas uppgift om behovet av extra befattningar i 20:e lönegraden och däröver.

Stockholm den 27 januari 1959

Leif Cassel

Ernst V. Staxäng

T. G. von Seth

Martin Skoglund

Einar Hægglom

Karin Wetterström

Jarl Hjalmarson

Tage Magnusson

Carl Östlund

Gunnar Heckscher